

UNIVERSITEIT LEIDEN- POLITIEKE WETENSCHAP
BACHELORPROJECT INTERNATIONALE POLITIEK
BEGELEIDER: DR. T.E. AALBERTS

Terror Politics

Een onderzoek naar de rol van gewelddadige
tactieken binnen organisaties met een
transnationale ideologie

Eline Koopman
s0814814

18-6-2012
DEFINITIEVE VERSIE

T.A.V. HET ARCHIEF

Voorwoord

Dit scriptieonderzoek is geschreven voor het Bachelorproject Internationale Politiek binnen het departement Politieke Wetenschap van de Universiteit Leiden. Het brede onderwerp van dit project is *global civil society*, een term die verwijst naar een wereldwijde groep verbonden mensen, die niet namens een staat opereren. Een erg breed onderwerp, waarin alles van ontwikkelingssamenwerking tot mensenrechten en van oorlog tot beeldverandering onderzocht kan worden. Mijn directe interesse ging echter direct uit naar een minder voor de hand liggende focus. *Global civil society* heeft vooral te maken met *soft politics* en houdt zich vooral bezig met lobbyen en vreedzame overtuigingskracht. Toch bestaan er niet-statelijke actoren die juist gebruik maken van *hard politics*: dreiging met en gebruik van militaire macht.

Dit onderzoek zal zich vooral richten op de theoretische kwestie van deze tweedeling tussen transnationale lobbygroepen enerzijds en gewelddadige organisaties anderzijds. Door allereerst een aantal kenmerken van transnationale lobbygroepen in kaart te brengen en daarna enkele gewelddadige organisaties te toetsen aan deze kenmerken, wordt getracht een raamwerk te schetsen waarin ook plaats is voor gewelddadige groepen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Inhoudsopgave	2
1. Literatuuroverzicht.....	3
2. Probleemstelling.....	4
3. Methoden.....	5
3.1 Casuselectie	5
3.2 Methode van dataverzameling en data-analyse.....	7
4 Theoretisch Kader	9
4.1 Transnational Advocacy Networks.....	9
4.2 Gewelddadige organisaties	12
5. Analyse	13
5.1 Al Qaeda	13
5.2 Aum Shinrikyo	16
5.3 Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia	17
5.4 Ku Klux Klan	20
5.6 Sea Shepherd.....	22
6. Discussie en Conclusie.....	24
Literatuur.....	26

1. Literatuuroverzicht

Politieke processen moeten worden bestudeerd met oog voor hun omgeving en actoren. Sinds de vrede van Westfalen (1648) vormen vooral staten de studieobjecten van internationale politieke processen. Dit komt door de aanname dat staten de enige actoren zijn die op internationaal gebied politiek bedrijven. Jarenlang waren staten, onder andere door de dominantie van het realisme als uitgangspunt, het voornaamste object van internationale politiek studies. Het besef groeit echter dat staten niet de enige actoren zijn en ook niet de enige legitieme actoren. Op verschillende wijzen zijn deze non-statelijke actoren in verband gebracht met politieke processen en vele verschillende termen zijn hiervoor gebruikt. *Civil society* (Price 2003) en *transnational advocacy network* (Keck en Sikkink 1999) zijn twee paraplu termen voor hetzelfde fenomeen: een non-statelijke actor die invloed probeert uit te oefenen op beleidsvorming, beleidsimplementatie en normverandering.

De non-statelijke actoren die met dit soort termen bedoeld worden, zijn organisaties die naar een betere wereld streven en die hun progressieve denkbeelden voorleggen aan de wereld. Maar waarom denkt men voornamelijk aan progressieve vredelievende organisaties, en niet aan conservatieve of gewelddadige organisaties? Ook als organisaties geweld gebruiken of streven naar een normverandering die 'wij' als slecht zien, kunnen zij zich focussen op normverandering die zij goed vinden. Florini geeft aan dat netwerken vaak claimen te streven naar "*a greater good*" en dat ze zichzelf profileren als "*doers of good*" (2000, 231). Blijkbaar zijn er verschillende visies op wat goed is. Afhankelijk van de eigen notie van goed of kwaad, bestaan er organisaties die normen willen veranderen.

Er is een beperkte *toolkit* waarmee non-statelijke actoren invloed kunnen uitoefenen, een beperking die te maken heeft met het onderscheid tussen *hard power* en *soft power* (Nye 2008). De macht van de staat is gebaseerd op het gelegitimeerd gebruik van geweld, gecombineerd met een sterke positie op de markt en een hoge mate van georganiseerdheid. Een non-statelijke actor kan weliswaar een sterke positie op de markt hebben, net als een goede en eenduidige organisatie, maar kan niet net als de staat op legitieme wijze geweld gebruiken. *Hard power* verwijst vooral naar militaire en economische macht, terwijl *soft power* gebaseerd is op diplomatie, lobbying en overtuigingskracht. Idealiter gebruikt een staat beide soorten macht, aangezien *soft power* macht kan legitimeren en versterken. Non-

statelijke actoren gebruiken echter vooral *soft power*, omdat zij geen legitieme basis hebben om geweld te gebruiken, en daarom zijn aangewezen op tactieken zoals het overtuigen met behulp van morele principes en lobbyen. Hoewel non-statale actoren zich niet per definitie beperken tot *soft power*-middelen, ligt de centrale kracht van de *civil society* in het gebruik van morele principes (Florini en Simmons 2000, 10). Florini gaat ook in op de consequenties voor de *global civil society* wanneer die vergeet dat zijn kracht en invloed ligt in het gebruik van *soft power*: een transnationaal netwerk bereikt zijn doelen niet wanneer het gebruikt maakt van *hard power* en verliest daarnaast ook zijn geloofwaardigheid (2000, 214-215).

Florini doelt met *hard power*-tactieken vooral op economische drukmiddelen, die onder *hard power* te scharen zijn. Zij spreekt echter nauwelijks over transnationale actoren die militaire middelen gebruiken om hun doel te bereiken, terwijl dat ook non-statale actoren zijn die *hard politics*-tactieken gebruiken. Op dezelfde wijze worden organisaties die geweld gebruiken, vaak niet tot de *civil society* gerekend, omdat zij gebruik maken van militaire middelen. Er wordt echter nauwelijks gekeken of deze organisaties ook andere tactieken gebruiken die wel tot *soft politics* behoren, waardoor deze gewelddadige organisaties misschien onterecht niet worden gerekend tot *civil society*-groep. Waar ligt de grens tussen een transnationaal lobbynetwerk en een gewelddadige organisatie?

2. Probleemstelling

In sommige literatuur wordt expliciet genoemd dat de *civil society* geen geweld gebruikt (Price, 582). Deze bewering is gebaseerd op het hiervoor behandelde idee dat de *civil society* gebruik maakt van *soft power*. Dit onderzoek tracht te bewijzen dat dit niet per se het geval is, door gewelddadige organisaties te onderzoeken met behulp van theorie die bedoeld is om *civil society* te onderzoeken. Uiteindelijk kan een uitspraak worden gedaan over de werkwijze van gewelddadige organisaties, en de rol van *hard politics* daarin. Als uitgangspunt voor dit onderzoek wordt echter niet de *civil society* gebruikt, maar de *transnational advocacy networks* (TAN's) zoals beschreven door Keck en Sikkink (1999). Hier is voor gekozen omdat zij een duidelijke beschrijving geven van de verschillende werkwijzen die een netwerk kan gebruiken.

De concrete vraag voor dit onderzoek luidt: "In welke mate maken gewelddadige organisaties gebruik van dezelfde tactieken als *transnational advocacy networks*?" Deze

vraag wordt opgesplitst door naar verschillende organisaties te kijken die geweld gebruiken als middel. Er wordt aangenomen dat het TAN-framework van Keck en Sikkink (1999), waarin zij vier verschillende tactieken noemen die een TAN kan gebruiken, van toepassing is op deze organisaties; in het hoofdstuk Methoden zal deze assumptie worden toegelicht. De verschillende tactieken die gewelddadige organisaties gebruiken, zullen geanalyseerd worden met behulp van deze theorie. De verwachting is dat de organisaties die geweld gebruiken, ook gebruik maken van andere tactieken die onder de noemer *soft politics* vallen. Dit zou betekenen dat gewelddadige organisaties wel degelijk bij de *civil society* horen, maar ook dat de theorie van Keck en Sikkink uitgebreid zou moeten worden met een extra tactiek, namelijk een die het gebruik van geweld omschrijft. Later in dit onderzoek zal dieper in worden gegaan op deze extra tactiek.

3. Methoden

3.1 Casuselectie

De cases die in dit onderzoek worden onderzocht, moeten aan drie voorwaarden voldoen: zij mogen geen statelijke actor zijn, zij moeten geweld als middel in hun repertoire hebben opgenomen en zij moeten een transnationale ideologie hebben. De eerste twee eisen zijn een logisch vervolg op de hoofdvraag; dit onderzoek richt zich op non-statale actoren die geweld gebruiken. Dat de organisaties ook een transnationale ideologie moeten hebben, is om ervoor te zorgen dat de cases beter aansluiten op de TAN-framework, die zich baseert op transnationale netwerken met een ideologische basis. Om te bepalen welke soorten geweldsgebruik belangrijk zijn voor dit onderzoek, wordt gebruik gemaakt van een typologie die Forst geeft (2009). Forst maakt een onderscheid tussen vier soorten activiteiten waarin geweld een rol speelt: terrorisme, agressie, misdaad en oorlog. De definitie van terrorisme die Forst handhaaft is als volgt: *"[terrorism is] ... the premeditated and unlawful use or threatened use of violence against a noncombatant population or target having symbolic significance, with the aim of either inducing political change through intimidation and destabilization or destroying a population identified as an enemy."* (Forst 2009, 5). Agressie is volgens Forst *"any act or threat of force by an individual or group against another"*, misdaad is *"the intentional violation of a criminal statute by an individual acting either alone or with others"*, en oorlog is *"the systematic use of aggression or counteraggression by one sovereign nation against another sovereign nation"* (Forst 2009, 13). Slechts één van deze

types is geschikt voor dit onderzoek, namelijk terrorisme. Hoewel Forst zelf al aangeeft dat terrorisme uit een combinatie van de andere types kan bestaan, voldoen de andere types op zichzelf niet aan de eisen van dit onderzoek: agressie en misdaad niet omdat deze niet zijn gebonden aan een ideologie en oorlog niet omdat het wordt uitgevoerd door statelijke actoren (Forst 2009, 13).

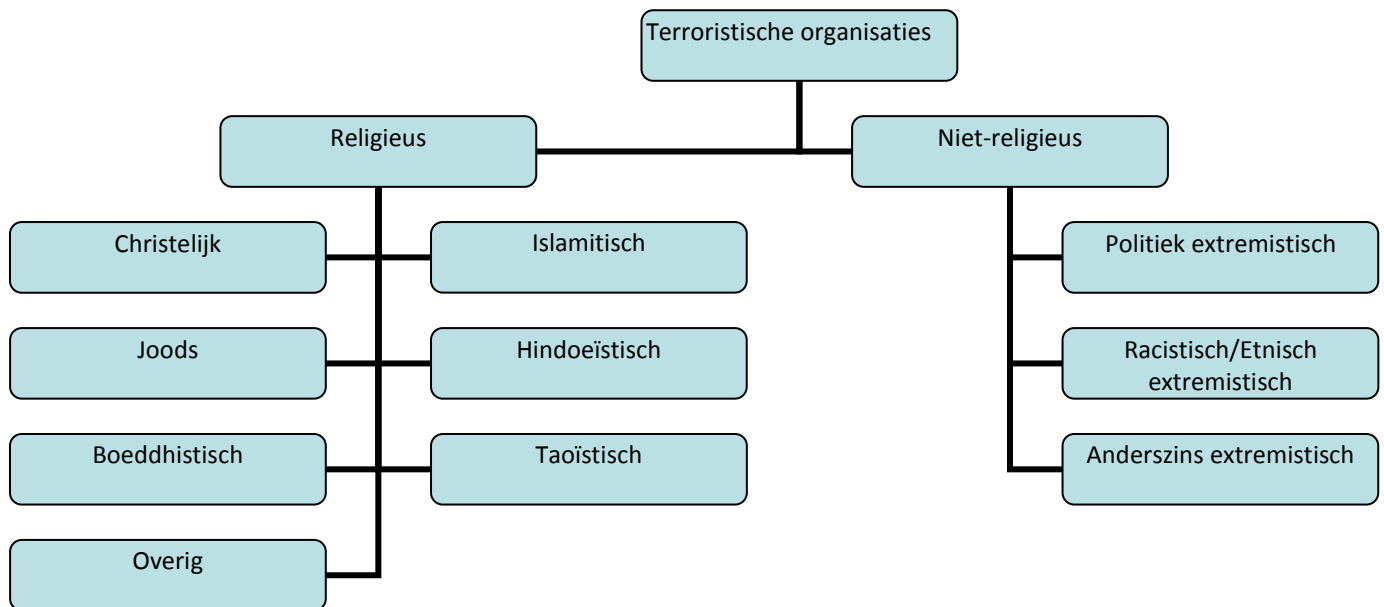
Om zoveel mogelijk variatie aan te brengen in de cases en daarmee een representatief beeld te schetsen van verschillende terroristische organisaties, wordt weer gekeken naar Forst, die ook terrorisme verdeelt in verschillende categorieën. Het eerste onderscheid dat Forst maakt, is tussen terrorisme door de staat of door non-statelijke actoren (Forst 2009, 9). Vanwege de eerdergenoemde eis, valt de eerste categorie direct af: aangezien in dit onderzoek naar de rol van niet-statelijke actoren wordt gekeken, is het niet nodig om naar terrorisme te kijken dat door de staat wordt uitgevoerd.

Het tweede onderscheid dat Forst maakt, is tussen religieus of niet-religieus terrorisme. Forst stelt dat uit elke religie een terroristisch netwerk kan ontstaan en behandelt daarom alle grote wereldreligies (Forst 2009, 101-3). Niet-religieuze netwerken worden door Forst ook weer onderverdeeld, namelijk in politiek extremistisch, racistisch of etnisch extremistisch en anderszins extremistisch. Politiek extremisme wordt ingedeeld op een links-rechtsverdeling; aan de linkerkant van dit spectrum wil men de (economische) status quo vaak veranderen ten behoeve van arbeiders en minderheden, terwijl men aan de rechterzijde juist herverdeling van goederen wil tegengaan en conservatievere waarden willen (her)instellen (Forst 2009, 141-2). Een tweede categorie van niet-religieuze terroristische organisaties, zijn racistische en etnische extremisten, ook wel haatgroepen genoemd. Racisme is een milde vorm van deze categorie, maar wanneer dit omslaat in het (promoten van) uitroeien van bepaalde etnische groepen of rassen, wordt het tot extremisme gerekend. In de restgroep van andere extremistische ideologieën noemt Forst radicale milieubewegingen, anarchisten die tegen technologie zijn, en dierenactivisten (Forst 2009, 145-6). In figuur 1 (pagina 7) is de typologie van Forst weergegeven in een schema.

Voor de casusselectie wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van deze typologie van Forst. Uit de hoofdcategorie 'religieus' zijn twee organisaties geselecteerd, namelijk het islamitische Al Qaeda en een Japanse organisatie genaamd Aum Shinrikyo, die gebaseerd is op een combinatie van het christelijke, hindoeïstische en boeddhistische gedachtegoed. Uit de categorie 'niet-religieus' is van alle drie de subcategorieën een organisatie geselecteerd,

namelijk de FARC als links-extremistische organisatie, de KKK als racistische organisatie en Sea Shepherd als milieuactivistische organisatie.

Figuur 1. De verschillende types terroristische organisaties volgens Forst

Bron: Forst, 2009.

3.2 Methode van dataverzameling en data-analyse

De benodigde data wordt verzameld door een literatuurstudie. Door van meerdere bronnen gebruik te maken, wordt getracht geen eenzijdig of gekleurd beeld te geven van de cases. De geselecteerde organisaties zullen vergeleken worden met TAN's, specifiek op hun werkwijze. Hoewel in dit onderzoek alleen organisaties onderzocht worden, en geen netwerken, wordt aangenomen dat de beschrijving van TAN's ook toe te passen is op organisaties. Deze assumptie wordt ondersteund door het gegeven dat de onderzochte organisaties ook streven naar normverandering: terrorisme wijst op "het gebruik van of de dreiging met geweld, met het doel een politieke verandering teweeg te brengen" (White 2006, 4, vertaald door HEK). Deze politieke verandering kan zich uiten in beleidsverandering, maar voordat deze expliciete verandering doorgevoerd kan worden, moet eerst een omslag plaatsvinden in het bestaande denkpatroon: de heersende norm moet veranderd worden, om zo de weg naar politieke implicatie vrij te maken. Het eerste obstakel dat overwonnen moet worden op de weg naar beleidsverandering, is dus normverandering. Daarom kan gezegd worden dat de politieke verandering die met terrorisme getracht wordt te bereiken, in indirecte zin overeenkomt met normverandering. Daarnaast delen de onderzochte organisaties een

transnationale ideologie en kunnen zij, mede door die transnationale ideologie, deel uitmaken van grotere, wereldwijde netwerken. Daarom wordt aangenomen dat de terroristische organisaties in voldoende mate overeenkomen met TAN's, om hetzelfde framework te gebruiken voor dit onderzoek.

Het element van gewelddadigheid, dat alle onderzochte organisaties bevatten en als middel gebruiken, is niet terug te vinden in de tactieken die in de TAN-theorie besproken worden. Toch is geweld voor de terroristische organisaties een belangrijke tactiek. Om deze lacune te vullen, worden gewelddadige tactieken in dit onderzoek *terror politics*¹ genoemd. Het kan gezien worden als uitbreiding op de vier tactieken die Keck en Sikkink noemen (1999). Onder *terror politics* worden alle tactieken verstaan waarin (de dreiging met) geweld wordt gebruikt met het doel normverandering te bewerkstelligen. Geweld is zowel fysieke bedreiging, verwonding en moord, als vernieling van economische of private eigendommen. Hoewel sommige gewelddadige organisaties, zoals ecoterroristen, vernieling niet zien als uiting van geweld daar zij eigendom zien als sociaal construct en daarom in een historisch/politieke context plaatsen, wordt vernieling wel tot geweld gerekend. Het verschil met 'gewoon' vandalisme zit in de politieke gerichtheid van de vernieling (Nagtzaam en Lentini 2007, 115).

Voor de analyse zelf, zal eerst worden onderzocht welk doel de terroristische organisaties hebben gesteld, en of dit doel overeenkomt met normverandering. Wanneer een organisatie de manier waarop mensen tegen een bepaald issue aankijken wil veranderen, of wanneer het probeert om de politieke normen te veranderen, wordt het in dit onderzoek beschouwd als normverandering. Daarna wordt gekeken of de organisaties transnationaal actief zijn en ten slotte wordt gekeken naar de middelen die de organisaties gebruiken en in hoeverre die overeenkomen met de tactieken die TAN's gebruiken. De transnationaliteit is in dit onderzoek belangrijk, omdat de tactieken van TAN's zijn toegespitst op transnationale processen, die dus ook aanwezig moeten zijn om de tactieken als zodanig te kunnen herkennen in de onderzochte organisaties.

---

¹ Een andere benaming voor deze tactiek zou *violent politics* kunnen zijn, maar dat geeft de kern van de tactiek minder goed weer. Aangezien vooral terroristische organisaties geweld gebruiken om normverandering als politiek doel te bereiken, en zich daarbij ook baseren op een achterliggende ideologie, geeft de term *terror politics* een beter beeld van de bedoelde tactieken. De term *violent politics* zou een te eenzijdig beeld van de tactiek schetsen, juist omdat in die definitie geen ruimte is voor de achterliggende ideologie en het doel politiek verandering te bereiken. Daarom is hier gekozen voor *terror politics*.

4 Theoretisch Kader

4.1 *Transnational Advocacy Networks*

De TAN-theorie wordt vooral gebruikt om internationale betrekkingen te beschrijven, maar dan zonder specifieke focus op de rol van statelijke actoren. Het heeft parallellen met sociale beweging-theorieën: binnen een TAN is een grote rol weggelegd voor burgers, die initiatieven en contacten. Het idee dat enkele individuen een hele beweging kunnen starten door zelf initiatieven te nemen, en dat staten niet per se de enige actoren zijn die een politiek doel kunnen bereiken, is typerend voor sociale bewegingen.

TAN's hebben een overkoepelende functie en bestaan daardoor vaak uit meerdere subgroepen, die op lokaal of nationaal niveau actief kunnen zijn. Het is belangrijk om in het achterhoofd te houden dat een TAN transnationaal is: het is een netwerk dat soms weliswaar een nationaal doel kan hebben, maar juist een internationale reikwijdte heeft (Asal et al. 2007, 17). De satellieten van een TAN kunnen echter wel nationaal zijn in hun reikwijdte.

Keck en Sikkink noemen meerdere kenmerken die samen de beschrijving vormen van een TAN. Enerzijds gaan zij in op kenmerken van werkwijze en structuur, wat later wordt behandeld. Anderzijds gaan zij ook in op de omstandigheden waarin een TAN kan ontstaan. Zij noemen drie verschillende ontstaansomstandigheden, die een indicatie geven van de verschillende mogelijkheden (Keck en Sikkink 1999, 92-93). Zo kunnen conflicten die niet worden opgelost door een overheid een oorzaak zijn van het ontstaan van een TAN, maar ook het activisme van één of meerdere mensen kan genoeg zijn om bewustzijn te creëren op grotere schaal en zo een TAN te doen ontstaan.

Een TAN bestaat uit alle actoren die internationaal met hetzelfde issue bezig zijn en die op basis van gemeenschappelijke waarden samenwerken. Keck en Sikkink noemen diverse actoren die binnen een netwerk actief kunnen zijn, zoals NGO's, stichtingen, media en zelfs delen van de overheid (Keck en Sikkink 1999, 91-2). Ook organisaties zoals de terroristische organisaties die in dit onderzoek centraal staan, kunnen tot een TAN behoren. Alle genoemde actoren kunnen in verschillende verhoudingen actief zijn in een netwerk, maar het is niet noodzakelijk dat zij allemaal in elk netwerk actief zijn (Keck en Sikkink 1999, 92).

Keck en Sikkink onderscheiden vier typen tactieken die een netwerk kan gebruiken teneinde hun doel te bereiken (1999, 95-98). *Information politics* bestaat uit het vermogen om informatie snel en effectief te verplaatsen naar de plek waar de invloed het grootst is, zowel binnen het netwerk als erbuiten. Aangezien TAN's hun kracht vooral putten uit overtuiging en lobbying, is informatie cruciaal voor hen. Door de juiste informatie op de juiste plek te krijgen, hopen TAN's meer bewustzijn en een sterke onderhandelingspositie te creëren. Het uiteindelijke doel is de normverandering op politiek gebied, die alleen kan geschieden wanneer zoveel mogelijk mensen worden overtuigd van het gelijk van de TAN. Informatie is hierbij belangrijk. Op deze manier kunnen netwerken ook gebruik maken van framing, het plaatsen van informatie in een bepaald kader dat de ontvanger in een bepaalde richting laat denken. Zo wordt Obama's lobby om de gezondheidszorg in de VS te veranderen, geframed door beelden te laten zien van mensen die lijden onder de vorm van het oude gezondheidsstelsel. Door te framen wordt een lobby onderbouwd en wordt er zelfs een zekere mate van legitimiteit aan gegeven. Informatie is het ultieme machtsmiddel voor non-statelijke actoren zoals TAN's, waarbij NGO's vaak de grootste spelers zijn om de informatie te vergaren en te delen (Keck en Sikkink 1999, 92). NGO's hebben vaker de financiële ondersteuning die nodig is bij het verplaatsen van informatie dan bijvoorbeeld individuen of maatschappelijke organisaties. Wat belangrijk is om te beseffen, is dat bij het delen en verplaatsen van informatie veelvuldig gebruik wordt gemaakt van nieuwe, relatief goedkope ontwikkelingen om informatie te delen, zoals internet. Zo bestaan lobbynetwerken al bijzonder lang, maar is het door de zich in rap tempo ontwikkelende informatietechnologie steeds makkelijker en goedkoper geworden om informatie te zoeken, delen en verspreiden. Op dezelfde manier zijn transnationale verbanden makkelijker en goedkoper aan te gaan met de komst van dezelfde informatietechnologie (Keck en Sikkink 1999, 92). Het ontstaan van deze transnationale communicatielijnen kan een netwerk helpen, maar het onderhouden ervan kan bijzonder veel kosten. Financiële middelen genereren vormt dan ook vaak een subdoel van vele netwerken, zij het niet om ideologische maar om praktische redenen. Weer zijn het hier vaak de NGO's die de financiële ondersteuning bieden aan het netwerk.

De tweede tactiek die Keck en Sikkink noemen, *symbolic politics*, houdt in dat symboliek wordt gebruikt om normverandering te bereiken. De symboliek kan op meerdere manieren gebruikt worden: op zichzelf, als interpretatie of in combinatie met *information*

politics als framing. Het verbranden van Amerikaanse vlaggen, zoals dat soms gebeurt in anti-Amerikaanse betogingen in het Midden-Oosten, is gericht op het aanwakkeren van de haat en strijd tegen de VS. Dit is een voorbeeld van een op zichzelf staande symboliek als tactiek, waarmee men een groot publiek hoopt te bereiken en te overtuigen. Daarnaast kunnen symboliek en historische gebeurtenissen gecombineerd worden, door er verklaringen en interpretaties aan te verbinden. Op zo'n manier kan religie symbolisch zijn; door bijvoorbeeld te stellen dat God de Joden Israël heeft gegeven, maken de Joden een symbolische en historische claim op een stuk grond, dat in eigen ogen legitiem is door de historisch-religieuze 'feiten'. Tegelijkertijd kan symboliek gebruikt worden om informatie gekleurd aan te bieden, door bijvoorbeeld een beroep te doen op nationalistische gevoelens door in een voorlichtingsfilm bepaalde muziek of symbolen te gebruiken.

Een derde tactiek die Keck en Sikkink noemen is *leverage politics*: het mechanisme dat gebruik maakt van andere actoren die meer invloed kunnen hebben op het issue. Wanneer het leden van een TAN niet zelfstandig lukt om een doel te bereiken, kunnen zij een beroep doen op actoren die waarschijnlijk meer invloed hebben. Dit is een vorm van directe druk op staten, maar is een indirecte invloed van TAN's. De TAN's proberen op deze manier namelijk niet direct de politieke implicaties te veranderen, maar hopen dat de actor waar zij een beroep op doen, een grotere druk legt op het uiteindelijke doel. Niet alleen TAN's, maar ook kleinere organisaties, staten of andere groepen kunnen hierbij een rol spelen. De druk kan opgelegd worden door bijvoorbeeld een wederdienst te beloven: als de TAN wordt gesteund, geven zij in ruil daarvoor bijvoorbeeld een geldbedrag of steun op een ander issue. Andersom is het ook mogelijk: tot het moment dat de TAN wordt gesteund, weerhoudt de TAN in kwestie zich van alle hulp en diensten naar de actor die onder druk wordt gezet. Ook morele *leverage* is een mogelijk middel dat TAN's kunnen gebruiken; door in te spelen op de status die sommige staten willen behouden, kunnen zij vakkundig gebruik maken van schaamtegevoelens. Die schaamte kan ervoor zorgen dat een land, om statusverlies te beperken, de TAN gaat steunen en de normverandering accepteert.

De laatste tactiek die Keck en Sikkink bespreken is *accountability politics*, waarin TAN's staten op hun verantwoordelijkheid aanspreken. Wanneer een staat bijvoorbeeld een verdrag wel heeft geratificeerd, maar nog niets aan beleidsimplementatie is gedaan, kan een TAN een staat hierop aanspreken en op die manier een beroep doen op de verantwoordelijkheid van de staat. Wanneer een TAN een conflict in een land of regio in de

gaten houdt en de vorderingen van een staat om dat conflict op te lossen aan internationale normen meet, kunnen zij ook gebruik maken van *accountability politics* in combinatie met schaamte.

4.2 Gewelddadige organisaties

Het onderzoek dat uitgevoerd zal worden, is geïnspireerd door en gedeeltelijk gebaseerd op de studie van Asal, Nussbaum en Harrington (2007), waarin voornamelijk de tactieken van TAN's en terroristische groepen worden vergeleken. In dit onderzoek wordt de theorie van Keck en Sikkink over TAN's (1999) gekoppeld aan de studie van terrorisme. Zes organisaties en netwerken (drie gewelddadige en drie niet-gewelddadige: Al Qaeda, de Tamil Tijgers, Hezbollah, mensenrechtencampagnes, de anti-ontbossingsbeweging en de *International Campaign to Ban Landmines*) zijn door hen vergeleken, door enerzijds te kijken naar hun ontstaansdynamieken en anderzijds naar de mate waarin zij gebruik maken van de eerdergenoemde tactieken. Hun conclusie is dat terroristische organisaties veel eigenschappen delen met TAN's, maar dat gewelddadige netwerken toch als aparte categorie beschouwd moeten worden, namelijk de *Terror TAN's* (TTAN's). Deze conclusie is op twee vlakken niet geheel juist. Ten eerste gaan Asal et al. ervan uit dat de terroristische groepen die zij onderzoeken, TAN's zijn. Deze aanname is voorbarig, zeker omdat het niet beargumenteerd wordt. Hoewel de toepassing van het framework van TAN's op organisaties mogelijk is, kunnen geen conclusies voor netwerken getrokken worden uit een analyse van organisaties. Daarnaast is de typering van gewelddadige netwerken als aparte categorie niet logisch, nadat uit de analyse bleek dat beide soorten erg overeenkomen. Dit onderzoek tracht deze inconsequenties te verbeteren. Allereerst wordt niet aangenomen dat TAN's en transnationale organisaties gelijk aan elkaar zijn, maar wel dat zij met dezelfde theorie te analyseren zijn. De verwachting is namelijk dat terroristische organisaties van dezelfde tactieken gebruik maken als TAN's. Daarnaast wordt getracht aan te tonen dat de theorie van Keck en Sikkink over TAN's moet worden aangepast, omdat er een vijfde tactiek lijkt te bestaan, die hier *terror politics* wordt genoemd.

Er bestaan vele vormen gewelddadige netwerken; terroristische organisaties, vrijheidsstrijders, drugskartels en zelfs 'de' maffia: het zijn allemaal voorbeelden van netwerken die het gebruik van geweld niet schuwen. De meest voorkomende vormen, zijn echter geen transnationale netwerken maar transnationale organisaties. Toch lijken er wel

overeenkomsten te zijn tussen TAN's en gewelddadige organisaties. Zo stelt Stern dat de voorwaarden van terroristische organisaties gelijk zijn aan de voorwaarden om een NGO te leiden; ze vergelijkt de terroristische leider met een ondernemer die geld moet combineren met een missie en marktaandeel (Stern 2003, 142-143). Ook lijken terroristische organisaties van dezelfde tactieken gebruik te maken als TAN's.

In dit onderzoek worden de volgende vijf terroristische organisaties onderzocht: Al Qaeda, Aum Shinrikyo, FARC, de Ku Klux Klan en Sea Shepherd. Deze organisaties worden vergeleken op de gebruikte werkwijzen van TAN's, specifiek op het gebied van de vier tactieken *information*, *symbolic*, *leverage* en *accountability politics*. De verwachting is dat terroristische organisaties gebruik maken van dezelfde tactieken als TAN's, maar ook dat zij een extra tactiek gebruiken die gewelddadige elementen bevat. Hoewel TAN's deze tactiek bij voorkeur niet gebruiken, omdat het geen *soft power* mechanisme is en TAN's zich juist voornamelijk beroepen op *soft power*-tactieken, hebben zij, net als de terroristische organisaties, wel de mogelijkheid om verder te gaan en uit te wijken naar *hard politics*-tactieken. Daarom is de verwachting ook dat er een vijfde tactiek toegevoegd moet worden aan de TAN-theorie van Keck en Sikkink, namelijk *terror politics*.

5. Analyse

5.1 Al Qaeda

Al Qaeda is de enige organisatie die door de VN expliciet is aangemerkt als terroristisch (Saul 2008; Veiligheidsraad 1999). Mede daardoor is het ook het bekendste en wellicht zelfs stereotypische voorbeeld van een transnationale terroristische organisatie (Asal et al. 2007, 22). Al Qaeda is ontstaan uit een verzetsbeweging tegen de Sovjetbezetting van Afghanistan. Het is vooral een religieus verzet; men wilde het islamitische land beschermen tegen kwade invloeden van de, volgens Al Qaeda, ongelovige Russen (Asal et al. 2007, 22).

Het doel van Al Qaeda is het voeren van de jihad, de strijd tegen niet-islamitische 'bezitters' van Islamitische grond (Williams 2002, 51-52). Leden van Al Qaeda beweren dat 'het westen' al in de middeleeuwen begon met een bewuste en moedwillige poging om de Islam te vernederen en diens invloed te beperken. Met andere woorden: de jihad is een verzet tegen die 'normverwestering' en het doel van Al Qaeda is dus een herinstelling van traditionele Islamitische normen en waarden (Burke 2004, 19-20). Het doel van deze terroristische organisatie komt dus, net als bij een TAN, overeen met normverandering: de

westerse normen moeten volgens Al Qaeda worden tegengegaan en men moet terug naar de Islamitische normen en waarden.

Hoewel Al Qaeda zijn basis in Afghanistan en Pakistan heeft, bestaan er in meerdere zowel westerse als niet-westerse landen satellieten van Al Qaeda, die opereren onder dezelfde naam en hetzelfde doel hebben (Forst 2009, 230). Er zijn vele radicale islamitische groepen in Azië, Afrika en het Midden-Oosten die opereren als aan Al Qaeda-verbonden cellen (Williams 2002, 109-10). Hoewel het doel van de jihadistische organisatie dus lokaal is, heeft het wel degelijk een transnationale reikwijdte en actieradius.

Al Qaeda is het bekendst om zijn terroristische aanslagen; hun gewelddadige acties, samen te vatten onder de noemer *terror politics*, vormen hun belangrijkste tactiek. Vanaf 1988 bereidt Al Qaeda terroristische acties voor. Door wapens te importeren en strijders op te leiden, wordt de weg naar de eerste aanslag in 1992 afgelegd (Williams 2002, xiv). Sindsdien zijn er tientallen aanslagen over de hele wereld gepleegd door Al Qaeda en daaraan verbonden organisaties. Al Qaeda poogt met deze aanslagen de Amerikanen angst in te boezemen, en hen ervan te overtuigen dat zij de Islamitische grond in het Midden-Oosten met rust moeten laten. Zo waren de aanslagen op de *twin towers* in 2001 vooral bedoeld als straf voor de vermeende agressie die de VS in het Midden-Oosten gebruikte, maar enkele nevensgeschikte doelen waren het aantasten van het gezag en aanzien van de VS (Blanchard 2007, 5). Deze laatste twee doelen vormen vooral een combinatie van *terror politics* en *leverage politics*: door gebruik te maken van geweld als middel om de VS onder druk te zetten, hopen zij de laatste zo onder druk te zetten dat een terugtrekking uit het Midden-Oosten het gevolg is.

Naast een grote vertegenwoordiging van de *terror politics*, gebruikt Al Qaeda ook *information politics*. Hoewel de rol van Al Qaeda in eerste instantie gericht was op het faciliteren van informatievoorziening tussen de vrijheidsstrijders in Afghanistan en hun familie, wordt informatie tegenwoordig gebruikt om nieuwe aanhang te creëren, om fondsen te werven, om de *terror politics* beter te kunnen voorbereiden en daarnaast ook om sympathie te kweken voor hun strijd met behulp van framing. Al deze subdoelen leiden tot het hoogste doel van Al Qaeda: het verwijderen van westerse (en dan in het bijzonder Amerikaanse) invloeden in het Midden-Oosten en het herstellen van Islamitische normen. *Information politics* zijn concreet te herkennen in de vele mediaboodschappen die vanaf halverwege de jaren '90 van de vorige eeuw werden verzonden door Al Qaeda; geregeld

worden audio- en videoboodschappen, internetverklaringen en faxen de wereld in gestuurd. Volgens onderzoekers wordt deze informatie voornamelijk gedeeld om psychologische reacties uit te lokken en complexe politieke boodschappen over te brengen. De doelgroep van deze informatie is zowel de gehele wereld als Islamitische sub-populaties van verschillende landen (Blanchard 2007, 2). Bin Laden verwees naar de boodschappen door te zeggen dat het de primaire bron is voor partijen die geïnteresseerd zijn in de ideologie en doelen van Al Qaeda. Volgens onderzoek hebben deze boodschappen weliswaar een grote invloed op de jihadistische bewegingen wereldwijd, maar nauwelijks op individuen (Blanchard 2007, 2).

Symbolic politics zijn op meerdere manieren te herkennen bij Al Qaeda. Allereerst speelt religie een duidelijke symbolische rol binnen de organisatie. Zo wordt de jihad gelegitimeerd door religieuze teksten en uitspraken. In de *fatwah* (een islamitisch advies dat door een godsdienstdeskundige gegeven wordt) die in 1998 is uitgesproken en tot het doden van alle Amerikanen oproept, wordt met religieuze symboliek gesteld dat Allah wil dat alle Amerikanen gedood worden (Williams 2002, xvi). Daarnaast zijn de terroristische doelwitten die door Al Qaeda worden uitgekozen, niet geselecteerd op basis van militaire of strategische relevantie, maar op basis van de symbolische waarde. Zo waren de *twin towers* vooral een symbool voor de grootsheid van de VS en werden daarom uitgekozen als doelwit (Harris 2002).

Leverage politics kunnen, naast in de eerderbesproken combinatie met *terror politics*, herkend worden in de druk die Al Qaeda uitoefent op islamitische landen in het Midden-Oosten, west Azië en noordoost Afrika. Zo schijnt Al Qaeda meerdere landen rondom Iran te betalen in ruil voor steun, en oefent het druk uit op andere landen om de VS te boycotten (Nagtzaam en Lentini 2007, 119; Williams 2002, 165).

Accountability politics is een minder herkenbare tactiek bij Al Qaeda; eventueel zou de vestiging van satellieten van Al Qaeda, zoals de Taliban, in *failed states* een omgekeerde werking van *accountability politics* genoemd kunnen worden: de organisatie maakt gebruik van de afwezigheid van een verantwoordelijke regering om zich zo effectief mogelijk te kunnen organiseren. Toch is dit geen overtuigende aanwezigheid van de tactiek zoals Keck en Sikkink het bedoelen.

5.2 *Aum Shinrikyo*

Aum Shinrikyo, ook wel Aum genoemd, is een apocalyptische Japanse religieuze organisatie die in 1987 is opgericht. De organisatie bestaat nog steeds, maar heeft nu een andere naam (Aleph) en heeft, voor zover bekend, haar gewelddadige karakter losgelaten (Metraux 1995). De organisatie, die zich beroept op religieuze aspecten uit het boeddhisme, hindoeïsme en christendom, breidde zich na slechts enkele jaren al uit naar Rusland, de Verenigde Staten, Duitsland en Sri Lanka (Metraux 1995). Hoewel Aum een organisatie is die zich ideologisch baseert op een religie, bevat het ook een politiek component: het doel van Aum was het bestuur van Japan over te nemen, voortbouwend op de religie die verkondigd werd door de aanhangers. Er is bewijs gevonden voor plannen om de Japanse regering omver te werpen, en het door Aum gebruikte geweld richtte zich niet alleen tot afvallige leden of critici: ook dragers van openbare ambten en politici werden slachtoffers van het geweld (Forst 2009, 227). Het doel was dus niet religieus, maar politiek; leden probeerden niet zoveel mogelijk mensen te bekeren, maar een Japanse staat op te richten die volgens de leer van Aum was georganiseerd (Cameron 1999, 279-280; Reader 2000, 153-6). Deze leer behelst onder andere het terugkeren naar traditionele normen en waarden. Hiermee is het indirecte doel te markeren als normverandering – zij het conservatieve.

Het transnationale samenwerkingsaspect is bij Aum afwezig. Hoewel Aum aanhangers had in meerdere landen, was het netwerk alleen actief in Japan. Het had banden met enkele Russische organisaties, maar die banden waren financieel, niet politiek (Forst 2009, 227).

Aum was op verschillende vlakken actief, maar *terror politics* vormen het grootste en bekendste deel van de activiteiten van deze organisatie. De Japanse politie rekent Aum als schuldige voor meerdere gewelddadige activiteiten, waaronder meerdere ontvoeringen, moorden en de gasaanvallen in het metrosysteem van Tokyo (Metraux 1995, 1141). Bij deze aanvallen met het zenuwgas sarin kwamen 12 mensen om. De nederlaag die Aum tijdens de verkiezingen van 1990 moest verwerken – van de 25 kandidaten werd niemand verkozen – lijkt de politieke ideologie van Aum vernietigd te hebben, waarna een drang naar destructie ontstaan lijkt te zijn². Door de bestaande maatschappij kapot te maken, zou Aum de mogelijkheid krijgen om politieke dominantie af te dwingen, in plaats van deze democratisch

---

² <http://japanologie.arts.kuleuven.be/bestanden/Maarten%20Bommerez%20Aum%20Shinrikyo.pdf>

te verdienen (Cameron 1999, 279-280). *Terror politics* is op deze manier door Aum gebruikt om hun doel te bereiken, niet door middel van angst, maar door daadwerkelijke destructie.

Information politics werd door Aum niet op grote schaal gebruikt; hoewel binnen het netwerk natuurlijk informatie werd gedeeld, werd de verdeling van informatie niet gebruikt voor lobbypraktijken. Iedereen die betrokken was bij het netwerk, had te maken met informatievoorziening en het verspreiden van de leer (Reader 2000, 96-101). De verspreiding van de leer werd echter niet uitgevoerd met een politiek doel; dit deel van Aums activiteiten had vrijwel alleen betrekking op het creëren van aanhangers en het redden van zielen. Een andere vorm van informatiedeling, is de manier waarop Aum actief was in de media. De Japanse media berichtte in 1989 over 6 families waarvan de kinderen gestolen zouden zijn door leden van Aum; Aum reageerde defensief en probeerde mensen te overtuigen van hun onschuld en goede bedoelingen³. Bij deze verweren beroepten Aum-sprekers zich vooral op het karakter van hun religieuze leer en al snel werden parallellen getrokken met de lijdensweg van Jezus en de onterechte beschuldigingen, die ook van toepassing zouden zijn op Aum. Hier komen *symbolic politics* ook in zicht: door een religieuze vergelijking te maken, probeert Aum de eigen organisatie in een positief licht te zetten en zo een basis te creëren voor steun.

Aum maakte niet aantoonbaar gebruik van *leverage* en *accountability politics*. Dit is wellicht een gevolg van het ontbreken van de transnationale link van de organisatie: doordat Aum slechts in Japan actief was, kon het minder makkelijk gebruik maken van andere staten of transnationale organisaties om hun eigen doel te bereiken.

5.3 Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia

De FARC, een afkorting van Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia, is een guerrillabeweging die actief is in Colombia sinds 1964. Het is een van oorsprong communistisch revolutionaire groep, die het vestigen van een marxistische staat in Colombia als doel had (Chernick 2009, 65; Eccarius-Kelly 2012, 237-7). Het marxistische doel is niet direct meer terug te vinden in de concrete activiteiten van de FARC, maar wat wel duidelijk is dat ze sociale hervormingen doorgevoerd willen zien die de armere bevolking meer gelijkheid en kansen geeft (Bergquist 2001, 207). Dit doel kan, wanneer het abstract wordt

---

³ <http://japanologie.arts.kuleuven.be/bestanden/Maarten%20Bommerez%20Aum%20Shinrikyo.pdf>

bekeken, gelijkgesteld worden aan normverandering: de FARC wil de politieke norm van het kapitalisme als economische leidraad in Colombia veranderen in een socialistische norm.

Hoewel de ideologie van de FARC transnationaal is, heeft de organisatie een nationaal doel en is dan ook vooral binnen Colombia actief. Toch zijn er aanwijzingen dat de FARC banden onderhoudt met andere actoren, waaronder Venezuela en Ecuador⁴, maar ook individuen in andere landen die de FARC steunen, drugskartels en andere nationaal georiënteerde terroristische groepen zoals de nationalistische terroristische groepen IRA en ETA (Eccarius-Kelly 2012, 249). Er bestaat dus transnationale communicatie, maar het netwerk van de FARC is nooit echt actief geweest in andere landen dan Colombia. De weinige transnationale contacten die de FARC had, zijn de laatste jaren ook steeds meer tegengewerkt door de overheden van Colombia en de VS (Kovalik 2003, 393-4).

De FARC houdt zich bezig met verschillende activiteiten die worden toegeschreven aan guerrillabewegingen en die ook omschreven kunnen worden als *terror politics*: het doden van politieke actoren, gijzelen en ontvoeren en gebruik van explosieve wapens (Eccarius-Kelly 2012, 243). Hoewel het lijkt alsof de FARC uit is op militaire victorie, is geweld voor hen meer een middel om hun doel te bereiken, en niet een doel op zich⁵. Toch maakt de FARC ook gebruik van andere, niet gewelddadige middelen: meerdere malen heeft de FARC afgezanten gezonden naar een vredesoverleg, in de hoop enkele van hun hervormingsvoorstellen te realiseren. Deze hervormingsvoorstellen, die zich vooral richten op het tegengaan van corruptie, cliëntelisme en ongelijkheid, worden door veel Colombianen gesteund; zij steunen echter de methoden van de FARC niet (Chernick 2009, 67). De FARC “lijkt de onderhandelingen met de regering te zien als een tactiek binnen een bredere strategie van gewapende strijd” (Chernick 2009, 69, vertaald door HEK). Dit toont aan dat *terror politics* nog altijd de belangrijkste tactiek is van de FARC. Soms vormen de subdoelen voor deze tactiek het verzamelen van financiële middelen, maar soms lijken de *terror politics* ook direct bedoeld om meer druk te creëren door middel van geweld (Rubio 2004, 2).

Ook van *information politics* maakt de FARC gebruik, bijvoorbeeld door campagnes op te zetten tegen de Colombiaanse overheid vanuit een groter, transnationaal netwerk⁶. Op

---

⁴ <http://www.cfr.org/colombia/farc-eln-colombias-left-wing-guerrillas/p9272>

⁵ http://www.economist.com/blogs/americasview/2010/09/colombias_farc

⁶ <http://www.semana.com/print-edition/the-world-of-the-farc-part-ii-america/119362-3.aspx>

deze manier hoopt de FARC meer steun te creëren onder de bevolking en meer mensen te overtuigen van de noodzaak van normverandering. Het verspreiden van deze informatie wordt echter steeds lastiger door verzet van het Colombiaanse leger en onderbroken communicatielijnen (Eccarius-Kelly 2012, 249). De FARC is ook actief in het faciliteren van informatiedeling. Zo heeft de organisatie in 1997 het Europees Parlement gevraagd om waarnemers te sturen om de verkiezingen in Colombia te volgen (Rochlin 2003, 41). Op deze manier hoopt de FARC een tegenwicht te kunnen bieden aan de Amerikaanse invloed. Door informatie te delen via een neutrale actor, in dit geval de Europese Unie, probeert de FARC op een indirecte wijze actief deel te nemen aan het verspreiden van informatie. Het gebruikt andere actoren om de doelen na te streven, en lijkt in die zin op *leverage politics*, wat later behandeld zal worden.

Van *symbolic politics* maakt de FARC weinig gebruik. Het gebruik van symboliek door terroristische organisaties moet vooral gezocht worden in het gebruik van religie als rechtvaardiging, of bijvoorbeeld in de selectie van terroristische doelen. De FARC maakt geen gebruik van een religie; de socialistische ideologie die de partij leidt, en die gebruikt zou kunnen worden als substituut voor een religieuze basis, is de laatste jaren zelfs meer uit het oog geraakt (Bergquist 2001, 206-8). De doelen van de FARC zijn niet geselecteerd op basis van symbolische relevantie, maar juist om hun strategische of functionele relevantie (Toft et al. 2010, 4416).

Accountability politics lijken herkenbaar te zijn in de houding die de FARC aanneemt ten opzichte van de regering. De FARC ziet het als een taak voor een regering om ook de zwakkeren in de samenleving te ondersteunen. Je zou kunnen zeggen dat op het moment van installatie, een regering die verantwoordelijkheid op zich neemt en verklaart deze *commitment* aan te gaan. De FARC kan gezien worden als actor die de Colombiaanse regering actief aan deze belofte herinnert. Door tijdens onderhandelingen met de overheid nadruk te leggen op enerzijds de economische, sociale en culturele verantwoordelijkheden tegenover de burgers die de regering niet nakomt en de bevolking ten nadele beïnvloedt, en anderzijds te dreigen met geweld, zet de FARC de Colombiaanse regering onder druk (Cubides 2001) (Chernick 2009, 76-9). Toch is de rol van de FARC in de internationale arena zwak; de onderhandelingspositie van de guerrillabeweging wordt ondermijnd door het grootschalige gebruik van geweld; daarnaast wil het slechts met de Colombiaanse regering en de Europese Unie onderhandelen; het sluit onderhandelingen met andere groepen uit

(Rochlin 2003, 142). Daarom maakt de FARC ook niet echt gebruik van *leverage politics*, omdat het zichzelf niet in de positie zet waarin het gebruik kan maken van andere, machtiger actoren. Alleen het genoemde voorbeeld waarin de FARC de EU probeert te gebruiken om hervormingen in Colombia af te dwingen, kan een voorbeeld zijn van *leverage politics*.

5.4 Ku Klux Klan

De Ku Klux Klan (KKK) is de overkoepelende naam voor Amerikaanse organisaties die racistisch geweld gebruikten. De organisatie bestaat niet meer, hoewel er wel sympathisanten bestaan die zich onder andere namen groeperen en opereren. Er bestaat een eerste golf, die vooral vlak na de Amerikaanse burgeroorlog actief was en zich voornamelijk richtte op het tegengaan van gelijkheid tussen zwarten en blanken. Een tweede golf, die gedurende de Eerste Wereldoorlog opkwam richtte zich, naast raciale haat, ook op Joden, Katholieken en andere minderheden in de Verenigde Staten (Fry 1922, 163-179). Het doel was het tegengaan van veranderende normen ten aanzien van gelijkheid voor iedereen; de KKK streefde naar een omgekeerde (conservatieve) normverandering (MacLean 1994, 7-22).

Hoewel de KKK met al haar rituelen, structuur en ideologie alleen in de VS bestond, bestaan er soortgelijke organisaties en bewegingen in andere landen, zelfs nu nog⁷. De ideologie van de KKK is dus transnationaal, ook al waren de werkwijzen dat niet. Ook de activiteiten van de KKK waren sterk gericht op binnenlandse normverandering, zonder hulp van buitenlandse of transnationale actoren. Wellicht moet dit in de tijdgeest gezien worden: in de 20^e eeuw, toen de KKK actief was, waren er minder mogelijkheden om gebruik te maken van transnationale verbanden dan nu. Toch bestond er een link met de Amerikaanse Nazi partij (Cunningham 2008, 76). Ook contacten met Europese nazistische organisaties kwamen voor; de relatie tussen Amerikaanse Klanleden en Europese nationaalsocialisten was goed (MacLean 1994, 181-188).

De KKK was niet alleen een organisatie die raciaal geweld faciliteerde; de functies van de KKK waren veelzijdig, aanwezig in het leven van elke dag en er waren verschillende, gelaagde, betekenissen (Cunningham 2008, 71). Slechts een klein deel van de activiteiten van de KKK bestond uit het uitvoeren van gewelddadige acties. Deze uitingen van geweld

---

⁷ <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/USAkkk.htm>

bestonden voornamelijk uit het beledigen, bedreigen, verjagen, martelen en doden van zwarte Amerikanen (MacLean 1994, 149-173). Deze activiteiten vallen onder de noemer *terror politics*. Zwarte Amerikanen vormden hierin een direct doel: door hen te kleineren, verwonden of zelfs te doden, hoopten de Klanleden dat zij het door hen ondervonden probleem zo op konden lossen: door *African-Americans* te verjagen of uit te roeien, was rassengelijkheid direct geen issue meer. Daarom kun je *terror politics* beschouwen als de belangrijkste tactiek van de KKK, het was het middel dat werd gebruikt om het doel op een directe wijze te bereiken. Een ritueel dat binnen de KKK bestond, het verbanden van kruizen tijdens bijeenkomsten, is zowel een symbolische actie als een gewelddadige daad die gebruikt werd om angst te zaaien.

De KKK was in de jaren '60 en '70 actief bezig met het framen van de zorgen die de blanke arbeidersklasse bezig hielden (Cunningham 2008, 73). Door het framen van gelijkheid van blanken en zwarten als een morele onjuistheid waar eerlijke, hardwerkende blanken financieel en sociaal de dupe van werden, probeerden zij een grotere groep volgelingen te creëren en hun acties te rechtvaardigen. Ze gebruikten informatie over de sociaal-economische status van de maatschappij, om een bepaalde klasse te bereiken met hun normverandering. Door het gekleurd aanbieden van die informatie, hoopten zij nog meer medestanders te creëren. *Information politics* had dus een belangrijke rol binnen de KKK: het legitimeerde de strijd tegen de zwarte Amerikanen, door steun te kweken bij het volk. Het aanbieden van informatie naar buitenstaanders, gebeurde binnen de KKK niet op grote schaal, omdat de organisatie geen gebruik maakte van feitelijke informatie en aangewezen was op de *inner circle* van aanhangers.

Symbolic politics zijn te herkennen in de aan religie-grenzende rituelen van de Klan. Hoewel sommige prominente Klanleden *evangelical*-Christelijk waren, bestond de KKK niet als religieuze organisatie. De gemeenschappelijke factor binnen de organisatie was niet religie (MacLean 1994, 136-7). Toch deden de gebruiken religieus aan: er werden diensten gehouden, waarbij een hoofdspreker predikte, en waar men verplicht was witte gewaden te dragen. Diensten werden vaak afgesloten met een ritueel, zoals het verbranden van een kruis⁸. Het kruis verwijst naar de christelijke basis van de KKK, maar is ook bedoeld om angst aan te jagen. Tegelijkertijd wordt symboliek gebruikt in combinatie met *information politics*: de KKK deed een beroep op de nationalistische gevoelens van vele blanke Amerikanen, door

---

⁸ http://muse.jhu.edu.ezproxy.leidenuniv.nl:2048/journals/southern_cultures/v014/14.4.oakley_sub01.html

te verwijzen naar president Wilson's link met de KKK en Amerikaanse kernwaarden als vrijheid en de *self-made man* (MacLean 1994, 92).

Leverage politics en *accountability politics* zijn niet te herkennen in de tactieken van de KKK. De KKK had geen contact met andere actoren die meer invloed konden hebben op het issue, net zo min als zij zich bezig hielden met nagaan van het naleven van verantwoordelijkheden van bijvoorbeeld de Amerikaanse staat.

5.6 Sea Shepherd

Sea Shepherd is een internationale organisatie die het zeeleven wil beschermen. Waar Greenpeace gebruik maakt van *soft politics* tactieken en vaak wordt beschouwd als een TAN, is Sea Shepherd het gewelddadige zusje van Greenpeace (Caprari 2010, 1495). Sea Shepherd richt zich vooral tegen de jacht op zeedieren zoals dolfijnen en walvissen, maar ook tegen de vernieling van zeeculturen. De organisatie is actief op de internationale zeeën, een gebied waar de jurisdictie van staten niet heerst (Nagtzaam en Lentini 2007, 115).

Het doel van Sea Shepherd is bij uitstek te vergelijken met normverandering. Wat zij willen, is individuen, staten en grote zeebedrijven bewust maken van de fragiliteit van alles wat in de zee leeft. Door middel van hun acties, die gericht zijn op zowel het grote publiek als bevaarders van de grote zeeën, proberen zij de norm met betrekking tot behandeling van het zeemilieu te veranderen: ze hopen dat men voorzichtiger omgaat met de zeecultuur (McCoy 2007-2008, 53).

Sea Shepherd is een organisatie waarbij iedereen zich aan kan sluiten. Het is een halfopen organisatie: sympathisanten zijn er veel, in meerdere landen zijn er supportersgroepen en ook zij horen thuis in de organisatie, doen mee aan het delen van informatie en kunnen ook zelf actie ondernemen. Het is niet gevestigd in een specifiek land, en is ook niet actief in één specifiek gebied. Sterker nog, de organisatie is het actiefst op neutraal terrein, namelijk de oceanen, die plekken zijn die buiten de jurisdictie en het territorium van staten vallen (Nagtzaam en Lentini 2007, 115-6). Sea Shepherd kan dus zeker transnationaal genoemd worden, het opereert buiten en over landsgrenzen en wil wereldwijde normverandering bewerkstelligen.

Sea Shepherd claimt zelf "innovatieve *direct-action* tactieken te gebruiken om illegale activiteiten op zee te documenteren en ze zelfs tegen te gaan"⁹. Vertaald naar de termen die

---

⁹ <http://www.seashepherd.org/who-we-are/>

in dit onderzoek gehanteerd worden, gebruiken zij vooral *terror*, *information* en *accountability politics*. De *terror politics* zijn volgens Sea Shepherd zelf slechts een laatste redmiddel: pas als alle andere vormen van tegenstand bieden niet blijken te helpen, gebruiken zij geweld. Op deze manier maken zij echter altijd gebruik van *terror politics*, omdat al met geweld wordt bedreigd, voordat daadwerkelijk actie ondernomen is. Ook direct geweld wordt gebruikt door Sea Shepherd, door bijvoorbeeld Japanse walvisjachtschepen te saboteren of te vernielen (Caprari 2010, 1495). Zo raakten in maart van dit jaar enkele leden van Sea Shepherd slaags met walvisjagers¹⁰, nadat vreedzame pogingen hen te stoppen niet werkten. Daarnaast moet iedereen die actief betrokken raakt bij de organisatie, beloven dat hij geweld niet zal gebruiken wanneer er een risico op fysiek letsel bestaat (Nagtzaam en Lentini 2007, 115). Dit geeft aan dat Sea Shepherd zich niet richt op personen om hun doelen te bereiken, maar vooral op sabotage en verhindering, een vorm van *terror politics*. Het doel van de acties is nog steeds normverandering.

Door informatie te verzamelen van bijvoorbeeld walvisvaarders die (inter)nationale verdragen schenden en deze informatie kenbaar te maken aan een breder publiek via de website van Sea Shepherd, proberen zij landen te herinneren aan hun verantwoordelijkheden ten opzichte van internationale afspraken. Dit is echter niet de enige manier waarop Sea Shepherd actief is met *information politics*. Door onder andere filmverslagen op Discovery Channel uit te zenden, proberen zij een extra dimensie mee te geven aan hun informatievoorziening: emotie. Door middel van emotioneel gemonteerde shots en door een beroep te doen op normatieve aspecten van de walvisjacht, framen zij hun informatie sterk.

Symbolic politics worden niet bijzonder veel gebruikt door Sea Shepherd. De enige symboliek die gevonden kan worden, is de schijnbare focus van de organisatie op walvissen, omdat dit het meest aanspreekt voor het brede publiek. Sea Shepherd zet zich in voor meer dan alleen de walvisjacht, maar de strijd tegen de walvisjacht is als het ware een symbool geworden voor de algehele strijd van Sea Shepherd voor het redden van het zeemilieu.

Accountability politics komen naar voren in de rol die Sea Shepherd speelt bij het naleven van internationale verdragen over met name de walvisjacht. De organisatie probeert staten met hun neus op de feiten te drukken, door te laten zien dat zij verdragen

---

¹⁰ <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/3219640/2012/03/06/Walvisjagers-en-activisten-met-elkaar-op-de-vuist-bij-Zuidpool.dhtml>

hebben ondertekend die hen verbieden om nog langer op walvissen te jagen, of de jacht in ieder geval drastisch te verminderen (Caprari 2010, 1496). Deze tactiek wordt ook wel gebruikt in combinatie met *leverage politics*: zo probeert Sea Shepherd om via verdragen van de Verenigde Naties, Japan op haar verantwoordelijkheden te wijzen. “*Sea Shepherd claims that it is enforcing Australia’s right under the United Nations Convention on the Law of the Sea to create a whale sanctuary within its maritime exclusive economic zone*” (Caprari 2010, 1496). De internationale verdragen die zijn gesloten over de walvisjacht, zijn door druk van andere landen door Japan getekend. Op het gebied van implementatie komt Japan echter nog steeds te kort en andere landen oefenen geen druk uit op Japan; verschillende lobbynetwerken proberen nu die drukuitoefening over te nemen van staten. De enige organisatie die daarin verder gaat dan pure lobbypraktijken, is Sea Shepherd (Caprari 2010, 1505). *Leverage politics* worden dus ook gebruikt als op zichzelf staande tactiek, door in samenwerking met andere organisaties en netwerken, druk uit te oefenen op Japan, de VN en andere actoren die invloed kunnen hebben op het beschermen van het leven in de oceaan.

6. Discussie en Conclusie

Terroristische organisaties zijn te vergelijken met TAN’s, netwerken die worden gekenmerkt door onder andere transnationale samenwerking en het gebruik van *information, leverage, symbolic of accountability politics* als tactieken. Het doel van dit onderzoek was de werkwijzen van terroristische organisaties duidelijk maken. Het blijkt dat zij op dezelfde wijze als TAN’s opereren, maar ook gebruik maken van een vijfde tactiek, namelijk *terror politics* (het gebruik van geweld). De uitkomsten van de analyse van de vijf onderzochte organisaties, zijn opgenomen in tabel 1 (pagina 24). Uit de tabel is op te maken dat de organisaties allemaal als een TAN opereren: ze gebruiken allemaal meerdere TAN-tactieken. Alleen de transnationaliteit van de organisaties is niet overal aan te tonen. Het feit dat deze organisaties allemaal in grote mate gebruik maken van een tactiek die met geen van de door Keck en Sikkink genoemde tactieken te beschrijven is, namelijk geweld, laat zien dat de TAN-theorie wellicht moet worden uitgebreid, om zo ook ruimte te creëren voor TAN’s of andere organisaties die gebruik maken van andere tactieken dan *soft politics*. Dat organisaties die gebruik maken van *hard politics*-tactieken ook gebruik maken van *soft politics*-tactieken en ook naar normverandering streven, suggereert dat er slechts een vage scheiding is tussen TAN’s en gewelddadige organisaties, en dat TAN’s soms ook de overstap kunnen maken naar het gebruik van geweld.

De assumptie dat organisaties met dezelfde theorie als TAN’s geanalyseerd kunnen worden, is niet helemaal perfect. Zo zijn TAN’s natuurlijk transnationaal actief, en dat kan niet van alle

onderzochte organisaties gezegd worden. Niet alle onderzochte organisaties bleken transnationaal te zijn. Dit lijkt door te werken in het gebruik van *accountability* en *leverage politics*; bij Aum Shinrikyo en de KKK, die beide niet transnationaal actief zijn, worden deze twee tactieken niet gebruikt. Ook de FARC, die maar ten dele transnationaal is, zijn de *leverage politics* niet aantoonbaar aanwezig.

Tabel 1. Overzicht van de resultaten

	Al Qaeda	Aum Shinrikyo	FARC	KKK	Sea Shepherd
Normverandering als doel	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Transnationale samenwerking	Ja	<i>Nee</i>	<i>Gedeeltelijk</i>	<i>Nee</i>	Ja
Gebruik van <i>Terror politics</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Information politics</i>	Ja	<i>Gedeeltelijk</i>	Ja	Ja	Ja
<i>Symbolic politics</i>	Ja	Ja	<i>Gedeeltelijk</i>	Ja	<i>Gedeeltelijk</i>
<i>Accountability politics</i>	<i>Nee</i>	<i>Nee</i>	Ja	<i>Nee</i>	Ja
<i>Leverage politics</i>	Ja	<i>Nee</i>	<i>Gedeeltelijk</i>	<i>Nee</i>	Ja

Een andere reden voor het achterwege blijven van het gebruik van *leverage* en *accountability politics*, is wellicht dat *terror politics* deze tactiek (gedeeltelijk) vervangt. Het zou kunnen zijn, zoals Florini al stelde, dat netwerken hun geloofwaardigheid en legitimiteit verliezen wanneer zij gebruik maken van *hard politics* in plaats van *soft politics* (Florini 2000, 214-5). Dit zou betekenen dat het voor een netwerk bijzonder moeilijk is om op een legitieme manier druk uit te oefenen op een staat of een staat te wijzen op een aangegane verantwoordelijkheid, omdat het tegelijkertijd zelf buiten de wet opereert en druk probeert uit te oefenen door het gebruik van *terror politics*. Het zou de implicaties van de gewelddadige tactiek tekort doen, als gezegd wordt dat deze tactieken aan elkaar gelijk zijn; *leverage politics* houdt in dat slechts het uitoefenen van druk uit op een andere staat en *accountability politics* impliceert een actieve houding tegenover verantwoordelijkheden en gedrag naar de wet, terwijl *terror politics* een veel directere en specifiekere druk tracht uit te oefenen die niet legitiem is – of in ieder geval niet als zodanig wordt beschouwd binnen de internationale betrekkingen.

Hiermee komen we bij een cruciaal punt in dit onderzoek: de focus van de normen die gelden binnen de internationale betrekkingen, zorgen ervoor dat terroristische organisaties als niet legitiem worden beschouwd. Zij gebruiken immers geweld, waar de norm is dat alleen staten geweld mogen gebruiken. Deze discrepantie veroorzaakt het grootste verschil in benadering tussen TAN's en

vreedzame organisaties enerzijds, en terroristische organisaties anderzijds. Dit onderzoek legt een voorzichtige basis voor vervolgonderzoek naar deze verschillen in benadering. Het zou interessant zijn om te onderzoeken of de twee genoemde soorten organisaties, vreedzame en gewelddadige, werkelijk zoveel van elkaar verschillen dat zij apart bestudeerd moeten worden, of dat zij in essentie gelijksoortige actoren zijn, die op verschillende wijze naar normverandering streven.

Literatuur

- Asal, Victor, Brian Nussbaum, en D. William Harrington. 2007. Terrorism as Transnational Advocacy: An Organizational and Tactical Examination. *Studies in Conflict and Terrorism* 30 (1): 15-39.
- Bergquist, Charles. 2001. "Waging War and Negotiating Peace: The Contemporary Crisis in Historical Perspective." In *Violence in Colombia 1990-2000. Waging War and Negotiating Peace*, eds. Bergquist, Charles, Ricardo Peñaranda en Gonzalo Sánchez. Wilmington: Scholarly Resources Inc.
- Blanchard, Christopher M. 2007. *Al Qaeda: Statements and Evolving Ideology*.
- Burke, Jason. 2004. Al Qaeda. *Foreign Policy* 142 (May-June): 18-26.
- Cameron, Gavin. 1999. Multi-track Microproliferation: Lessons from Aum Shinrikyo and Al Qaida. *Studies in Conflict and Terrorism* 22 (4): 277-309.
- Caprari, Amanda M. 2010. Loyal Pirates? *Connecticut Law Review* 42 (5).
- Chernick, Marc. 2009. "The FARC at the Negotiating Table." In *Colombia: Building Peace in a Time of War*, ed. Bouvier, Virginia M. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press. 65-94.
- Cubides, Fernando. 2001. "From Private tot Public Violence: The Paramilitaries." In *Violence in Colombia 1990-2000. Waging War and Negotiating Peace*, eds. Bergquist, Charles, Ricardo Peñaranda en Gonzalo Sánchez. Wilmington: Scholarly Resources Inc.
- Cunningham, David. 2008. Truth, Reconciliation, and the Ku Klux Klan. *Southern Cultures* 14 (3): 68-87.
- Eccarius-Kelly, Vera. 2012. Surreptitious Lifelines: A Structural Analysis of the FARC and the PKK. *Terrorism and Political Violence* 24 (2): 235-258.
- Florini, Ann M. 2000. "Lessons Learned." In *The Third Power: The Rise of Transnational Civil Society*, ed. Florini, Ann M. Tokyo: Japan Center for International Exchange and Carnegie Endowment for International Peace. 211-240.
- , ed. 2000. *The Third Force: The Rise of Transnational Civil Society*. Tokyo: Japan Center for International Exchange and Carnegie Endowment for International Peace.
- Florini, Ann M., en P.J. Simmons. 2000. "What the World Needs Now?" In *The Third Force: The Rise of Transnational Civil Society*, ed. Florini, Ann M. Washington: Carnegie Endowment for International Peace. 1-15.
- Forst, Brian. 2009. *Terrorism, Crime and Public Policy*. New York: Cambridge University Press.
- Fry, Henry P. 1922. *The Modern Ku Klux Klan*. Boston: Small, Maynard and Company Publishers.
- Harris, Lee. 2002. Al Qaeda's Fantasy Ideology. *Policy Review* (114).
- Keck, Margaret E., en Kathryn Sikkink. 1999. Transnational Advocacy Networks in International and Regional Politics. *International Social Science Journal* 51 (159): 89-101.

- Kovalik, D. 2003. War and Human Rights Abuses. *Seattle Journal for Social Justice* 2 (2): 393-413.
- MacLean, Nancy. 1994. *Behind the Mask of Chivalry: The Making of the Second Ku Klux Klan*. New York: Oxford University Press.
- McCoy, Kimberly E. 2007-2008. Subverting Justice: An Addictment of the Animal Enterprise Terrorism Act. *Animal Law* 14 (53).
- Mettraux, Daniel A. 1995. Religious Terrorism in Japan. The Fatal Appeal of Aum Shinrikyo. *Asian Survey* 35 (12): 1140-1154.
- Nagtzaam, Gerry, en Pete Lentini. 2007. Vigilantes on the High Seas?: The Sea Shepherds and Political Violence. *Terrorism and Political Violence* 20 (1): 110-133.
- Nye, Joseph. 2008. Public Diplomacy and Soft Power. *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616 (March): 94-109.
- Price, Richard. 2003. Transnational Civil Society and Advocacy in World Politics. *World Politics* 55 (4): 579-606.
- Reader, Ian. 2000. *Religious Violence in Contemporary Japan: The Case of Aum Shinrikyo*. Richmond: Curzon Press.
- Rochlin, J.F. 2003. *Vanguard Revolutionaries in Latin America: Peru, Colombia, Mexico*. Colorado: Lynne Rienner Publishers.
- Rubio, M. 2004. *Kidnapping and Armed Conflict in Colombia*.
- Saul, Ben. 2008. "Definition of "Terrorism" in the UN Security Council: 1985-2004." The University of Sydney.
- Stern, Jessica. 2003. *Terror in the Name of God: Why Religious Militants Kill*. New York: Ecco.
- Toft, Peter, Arash Duero, en Arunas Bieliauskas. 2010. Terrorist Targeting and Energy Security. *Energy Policy* 38: 4411-4421.
- Veiligheidsraad, VN. 1999. "Resolutie 1267." In, ed. Naties, Verenigde.
- White, Jonathan D. 2006. *Terrorism and Homeland Security*. 5 ed. Belmont: Thompson-Wadsworth.
- Williams, Paul L. 2002. *Al Qaeda: Brotherhood of Terror*. Alpha Books and Pearson Education.